

gezant, ondersteund verzoek, van PHILIPS VAN VALCKENISSE, eersten secretaris van Antwerpen, om zijn zuster bij haar voorouders te doen begraven. Den 26sten Juli besloten de Staten dit verzoek af te wijzen.

De doopkapel van de St. Janskerk werd uitgekozen, daar deze door een stevig hek van het overige deel der kerk was afgesloten en in den nacht van Zaterdag 4 op Zondag 5 Augustus 1663 had de begrafenis met eenige plechtigheid plaats. De kist werd neergelaten, nadat het lijk aan de daarbij tegenwoordige schepenen was vertoond en met een zware zerk bedekt.

In October 1795 wilden eenige Katholieken het skelet van MARIA MARGARETHA opgraven, doch konden slechts de beide onderbeenen bemachtigen, welke in het klooster te Leefdaal bij Leuven als reliquie werden in bewaring gegeven.

De grafzerk werd sedert uit de doopkapel verwijderd en niets wijst meer de plaats aan, waar het stoffelijk overschot van deze, volgens haar levensbeschrijvers, zoo hoogstaande vrouw gelegen is.

Januari 1921.

EENIGE BRIEVEN VAN THOMAS SCHWENCKE OVER DE INOCULATIE DER KINDERPOKKEN,

DOOR

Dr. J. VAN DER HOEVEN, *arts te Eefde bij Zutphen.*

Het komt mij niet van belang ontbloomt voor den lezers van dit *Tijdschrift* kennis te doen nemen van eenige brieven van THOMAS SCHWENCKE, over de inoculatie der kinderpokken in mijn bezit. Zij zijn gericht aan dr. J. F. VAN LEEMPOEL te Rotterdam.

De briefschrijver werd in 1693 te Maastricht geboren. In 1723 werd hij benoemd tot professor Anatomiae et Chirurgiae te s-Gravenhage, terwijl in 1726 zijn benoeming tot lector in de vroedkunde volgde. In 1765 werd hij eervol uit die betrekkingen ontslagen; twee jaar later in 1767 overleed hij 1).

Van zijn geschriften worden door VON HALLER (*Bibliotheca Chirurgica*, Tom. II, bldz. 254), vermeld:

10. *Haematologia, s. sanguinis historia, accedit obs. anatomica de acetabulo ligamento interno caput femoris firmante*, Haag, 1743, 8°.

20. *Eenige mededeelingen in verh. der Holl. Maatschappij.*

30. *Schetz van de heelmiddelen en haar uytwerking*, Haag, 1745, 8°.

Terwijl in mijn bezit nog een werkje zich bevindt: *Rari casus explicatio anatomico-medica*. Haag, 1733, 8°.

De geadresseerde, dr. J. F. VAN LEEMPOEL 2) was waarschijnlijk

1) Zie dr. B. KRUL, *Ned. Tijdschr. voor Geneesk.* 1887, II, bldz. 418.

2) Dr. E. C. VAN LEERSUM, *Janus* 1910, A couple of letters of GERARD B. VAN SWIETEN, on the Liquor Swietenii, and on the inoculation of Smallpox.

secretaris van een Genootschap van geneesheeren te Rotterdam ; de leden van dit genootschap gaven zich veel moeite de inoculatie te bevorderen. Ook GERARD B. VAN SWIETEN correspondeerde met hen over deze kunstbewerking 1).

De brieven zijn geschreven in de jaren 1755 en 1756, in het midden der 19de eeuw dus, toen ook overal elders overtuigde voorstanders der inoculatie zich deden hooren. Onder dezen traden vooral op den voorgrond : DE LA CONDAMINE in Frankrijk, TISSOT in Zwitserland, HENSLER in Duitschland en ANGELO GATTI toenmaals professor in Pisa, terwijl ook de gebroeders SUTTON en DIMSDALE in Engeland vooral hun aandacht wijdden aan de techniek der kunstbewerking. In de brieven wordt helaas dit laatste punt niet aangeroerd, wellicht omdat niet veel verschil van meening er over bestond ; wel wordt gesproken over de voorbereidende maatregelen en het sociale belang der inoculatie, terwijl de tegenstrevers op godsdienstige gronden met klem van redenen bestreden worden.

De eerste brief is waarschijnlijk gericht aan het bovengenoemde genootschap en een antwoord op vragen tot SCHWENCKE gericht, de twee anderen persoonlijk aan „den heer LEEMPOEL Med. Doctor en beroemt practicus tot Rotterdam”.

De eerste brief luidt :

Mijn Heeren.

Bij aldien er ooyt iets is uytgevonden tot voorkominge van het gevaar of droevige gevolgen waar aan de Menschen onderhevig en bloedgestelt zijn ten tijde van grasseerende quaadaardige kinderpokjes, het is de salutare inenting voor die tijd geschied na een behoorlijke preparatie en ex arte gedaan. Want ofschoon men veel swarigheden oppert en onder anderen dat die in ons land soo gevaarlijk niet zijn, soo is het echter waar, dat wij meermalen die Epidemie in dit ons land gehad hebben, dat zij bijna de helft van die er van aangetast wierden, wegsleepte (anno 1725) ; in het begin van het jaar 1753 sijn er mede vele aan gestorven, en veele aan één of bijde de oogen het gesicht verlooren. Derhalve is het de Medici haar post om een tijd tot de inenting te verkiezen wanneer zij niet grasseeren, indien zij verkiezinge hebben.

UWEent loflijk voorneemen is dan te prijslijker omdat UWE en andere practizijns sulx willen voorkomen in dees tijd, wanneer zij niet grasseeren. Ik kan UWE dit te meer aanraden, omdat ik alle ingeenten, die deselve ook alle gemakkelijk gehad hebben, ja spelende gekregen hebben, tot nu gezond sien, sonder eenig letsel, ja sonder een eenige sweer, seer gemeen aan natuurlijk gepokte, naderhand te hebben gekregen, waaronder twee eenige soons jonge Heeren waarvan de eene 22 jaar oud was van illustren huyze, gelijk de andere ook zijn.

Tot nog is het hier niet als aan kinderen van distinctie gedaan

1) J. F. VAN LEEMPOEL, P. VINK, J. C. DE BRUAS, S. DE MONCHY, J. STOOK, J. HAAG en de chirurgijns R. LANGGRUTH en M. SCHOLTEN.

en aan geen gemene, om het vooroordeel, waarmede men ouders en vrienden beset siet, het welk gestijft wordt door menschen die simpel van contrarie opinie zijn sonder ondervindinge of reden aantiesien.

D'Heer CHAIS heeft Theologie, anderen Medice beweezen, de eerste dat het tegens de conscientie niet en strijd, en de laatsten door facta, die meer bewijzen als alle vocale tegenwerpingen, waardoor zij haar selven quaad doen en confundeeren, dat de inentinge gevolgd en in het werk gesteld behoorde te worden.

Men hadde gewenscht, Menschen, die van ander sentiment zijn, te sien uytkoomen en daar tegen schrijven, om te sien of zij de voorstanders zouden overtuigende wederspreken met reden en ondervindinge, en dan zoude ik één van de eerste zijn geweest, die haar volgden.

Die hoop is tot nogh toe vruchteloos geweest en derhalven blijve ik bij mijn gedachten en voor de inentinge soo lang, tot contrarie blijkt.

Wat hadde men zwangere, kraamvrouwen, moeders en kinderen, daar door aangetast gered gezien, bijaldien de inentinge bij tijds voor haar trouwen etc. of ter gelegener ure geschied was.

God openbaart de middelen na zijn welgevallen op zijn tijd tot genezinge of voortkoominge van qualen, en het is onse plicht met danksegginge daar een verstandig gebruyk van te maken.

Ik houde mij verzekert, dat UWE, ja zelfs veele, die van andere gedachten sijn, gemakkelijk sien, dat de inentinge absolut eens door sal breken, schoon er ook altijd tegenstrevers sullen zijn, maar ik vreeze, dat men soo lang sal wachten, totdat eens een Epidemie (die gemeenlijk alle vijf of zes jaren kooft) wederom vele kinderen van haar ouders, en de ouders van hare kinderen sal sien ontrooven, waardoor de hoop en vreugde aan de eene, en de andere de opvoedinge en bestaan ontnoomen worden, als wanneer de inentinge stand sal grijpen, edogh voor *die* dan te laat; voorbeelden daarvan hebben wij sedert twee jaren veele in dit ons land, die elk bekent zijn.

Ik kooft in geen verder detail hier over, maar in dien UWE eenige elucidatie nodig hebben, ik ben gereed UWE en alles in oprechtheid breder mondeling te seggen tot welzijn van het gemeen, die ik weet en practice gedaan en nagespeurt hebbe soo hier als elders, ten opsichte van de precautien, behandeling en manier, welke mij met succes altoos gelukt zijn.

Dit is hetgeen ik de Heeren kan seggen en Raden, om er sulken gebruyk van te maken, als goed zullen vinden.

Over de papieren en Concept dat mij seer wel aanstaat in het generaal, sprak ik liefst mondeling, omtrent eenige puncten. Terwijl ik met alle achtginge blijve

Mijn Heeren,

2
Hage 17—55.

*Uw E. onderdanige
en gehoorsame Dienaar,
TH. SCHWENCKE.*

* * *

De tweede brief luidt als volgt:

Mijn Heer,

Haar W. E. de juffrouw VAN DER HOEVEN moet onder het prepareren twe maal gepurgeerd worden met een tussen posing van twe dagen, de purgatie behoeft maar te zijn van twe oneen manna met een half loot of twe drachme sal Epson, na mate dat de eerste werkt dirigeert men de twede.

De menstrua afgewacht zijnde en over zijnde geweest twe dagen moet men een klijne aderlatinge, ja selfs, als de menstrua sterk zijn geweest, geene doen, en de inentinge moet dan geschieden; ik hebbe de eere gehad de Juffrouw te sien en koomt mij voor dat gelukkig de zelve krijgen sal. Het saisoen is favorabel, ik meen in Juni noch inoculatiën te doen.

Mijne Complimenten aan Mejuffrouw VAN DER HOEVEN, ik prijze hare resolutie en twijffele niet aan het succes. Blijvende met achtinge

Mijn Heer,

*Uw E. onderdanige
en gehoorsame Dienaar,*

TH. SCHWENCKE.

Hage 19 Mey 1756.

De derde brief luidt als volgt en is met spoedbestelling verzonden, daar zich blijkbaar complicaties bij de „inentinge” hadden voorgedaan.

Mijn Heer,

D'Heer LEEMPOEL,

Med. Doctor op de Lewve Haven

tot

Rotterdam

*met de Schuit van ½10 op
Delft om met de schuit van
elf op Rotterdam te bestellen
aanstonds. Dubbelt port.*

Op het leezen van UWE. missive soo even ten 9 uur ontfangen, dient dat de juffrouwen van het water en badden moeten blijven.

Dat de roos aan het aangesicht en armen van Juffrouw DE GROOT mij schijnt voor te koomen ab impedita transpiratione op het water want ik geloove niet dat er opdrogende middelen op de wondeties der armen sullen geemployeert zijn geworden.

Een decoctum R. Sarsep. en gram arillae in goede quantijt gedronken sal de pori openen en de transpiratie vervorderen, want die zijn op armen en schouders altijd seer open na de inentinge,

de reden behoef ik UEd. niet te seggen die zijn UEd. bekend. Daarenboven voetbaden, uiterlijk sal blaauwsel en poejer genoeg zijn, geen vlees te eeten tot dat de roos over is, en wel gepurgeert is.

Wat het andere belangt daar sal ik tijding op sijn tijd wachten, ik ben

Mijn Heer,

Uw E Dw. Dienaar,
TH. SCHWENCKE.

Deze brieven geven ons een beeld van het wetenschappelijk werk en de collegiale briefwisseling onzer voorgangers in een tijd, toen het inter-communale telefoonnet nog niet bestond.

Februari 1921.

AFBEELDINGEN VAN ENKELE GENEESHEEREN UIT DE OUDHEID,

DOOR

Dr. J. G. DE LINT, *arts te Gorinchem.*

Willen wij ons een overzicht verschaffen van de afbeeldingen van geneesheeren uit de oudheid, dan hebben wij de beschikking over de producten der beeldhouwkunst en over wat ons van munten en penningen bewaard is. Dat de beeldhouwkunst in de oudheid vlijtig beoefend is, blijkt wel uit het groot aantal beeldhouwwerken dat nu nog in musea en particuliere verzamelingen aanwezig is. In hoofdzaak zijn het de overblijfselen der Grieksche en Romeinsche kunst, die nu nog bewonderd kunnen worden. Dat van andere, ook hoog beschaafde volken uit de oudheid zoo weinig overbleef, vindt o. a. zijn oorzaak in godsdienstige overtuigingen, waar die zich gekant hebben tegen een zekere mate van onsterfelijkheid, zooals de beeldhouwkunst die verschafte, dezelfde reden dus, die in Griekenland en in het Romeinsche rijk juist de oorzaak was voor het ontstaan van de talrijke busten en standbeelden. PLUTARCHUS verhaalt ons (I. 328), dat NUMA POMPILIUS den Romeinen verboden had de Goden door beelden voor te stellen. Zoo ook bevatten de tempels bij de Egyptenaren geen beelden der Goden, daar vereerd.

In Griekenland is al zeer vroeg de gewoonte ontstaan om de afbeeldingen van beroemde mannen in de tempels te plaatsen, zoodat zij niet alleen door de nabestaanden, maar ook door latere geslachten ge- en vereerd konden worden. IJdelheid was oorzaak, dat ook beelden van personen de in geen enkel opzicht, dan door finantieel